

314. — Sedulò insuper advertendum, quòd aliquibus personis privilegiatis datur restitutio in integrum per quatuor annos post præscriptionis tempus, ad recuperanda ea, quæ præscriptione amiserunt, prout Minoribus, et Ecclesiis, aut aliis locis pii; Item mulieribus, et rudibus, ut probabile putant *Palau*s, *Less. etc. apud Croix l. 3. p. 2. n. 558*. Item uxoribus quoad bona dotalia; Item iis, qui probent, ut alii opinantur, ideo se non interrupisse præscriptionem, quia invincibiliter ignorarunt. Sed hoc negant *Hainold*, *Fachinæus*, et merito *ibid.* de hoc dubitat *Croix cum Dic.* Alioquin sic iurgia etiam sæpissimè manerent, et facile frustaretur lex præscriptionis. (*V. N. XXIV.*)

315. — IV. Condicio est, ut res sit apta præscribi; nam res furtivè, aut vi possessæ nunquam præscribuntur à fure. Res autem, quas bona fide tertius possessor à fure accepit, non præscribuntur adhuc cum titulo, nimi spatio 30 annorum inter præsentes, et 40 inter absentes. Si vero Titulus non adsit, res furtive nunquam à quocumque præscribuntur, ut notat *Verde l. c.* et annuit *Anacl. n. 18*. Res fisci tantum præscribuntur per 40 an. Quædam autem res nunquam præscribi possunt, ut sunt res publicæ, Jura spiritualia, prout jus Decimarum, jus conferendi beneficia, non autem jus patronatū, *Anacl. num. 17 (N. XXV.)*

316. — Probabile autem censet *Verde l. c.* quòd Hæres cum bona fide ritè possit præscribere rem, quam Testator mala fide possedit. Sed, ut diximus supra n. 512, id probabilius negant *Mol. Croix etc.* communiter. Imo notandum, hoc Neapoli reprobatum esse ex recenti Decisione Quatuor Aularum, edita an. 1738. Quamvis cæterū admittatur ibi Præscriptio legitima 30 an. à die natæ actionis (deductis temporibus de jure deducendis) in tertio possessore, in quo sanctum est præsumendum esse bonam fidem, nisi mala fides apertis argumentis (non tantum præsumptionibus) ab Actore probetur. Item decisum fuit, Advocatos, et Procuratores litium, post biennium, non posse agere pro suis laboribus: Notarios pro scripturis, copia non tradita, non posse agere post biennium; copia autem tradita, omnem actionem eis interdic: Pharmacopolas contra principalem, post biennium; contra Hæredes autem, post duos menses: Fabros, post annum, Famulos et similes, post duos menses. Notandum tamen, hæc locum habere, ut ibi statuitur, « nisi scripturæ publicæ vel privatæ producantur; » Et insuper ibi dicitur hæc decerni non « ope præscriptionis, sed vi præsumpta solutionis; » quare infertur, quòd debitor, qui certus esset solutionem non esse factam, ex dicta Decisione minimè ab obligatione solutionis eximitur.

317. — Communis autem est sententia apud Jurisconsultos et Theologos, quòd etiam in foro conscientiæ per præscriptionem acquiritur dominium, ut habetur apud *Croix l. 3. p. 2. n. 470* et eam tenet, et fusè probat *Lugo de Just. D. 7. ex n. 4. cùm Cajet. Sot. Cov. Mol. Less. Sylo. etc.* communiter, contra aliquos paucos. Id probat præsertim *Lugo n. 1. ex Conc. Lat. relato in*

c. final. de Præscript. ubi tantum reprobatur præscriptio malæ fidei, et clare approbatur præscriptio bonæ fidei, his verbis: « Unde oportet, ut, qui præscribit, in nulla temporis parte » habeat rei alienæ conscientiam. » Ratio autem est, quia bene potest Lex humana transferre dominium de uno in alium ob bonum commune, ad vitanda iurgia, et ne dominia rerum remaneant incerta. Sed quæstio hic maximè utilis agitur apud *Tamb. Dec. l. 6. tr. 1. c. 4. §. 2.* an in locis, ubi lex præscriptionis non viget in foro judiciali, possit quis illa uti in foro conscientiæ? Et primo loco ait *Tamb.* videri negandum, cum is tantum ex lege possit Jus accipere rem retinendī. Enixe tamen tenet n. 8. talem bene uti posse præscriptione de jure communi, saltem ante sententiam, ubi Jus Commune præscriptionis Legi Municipali non sit explicitè abrogatum, prout Neapoli expresse in Decisione relata statutum est illud, quòd Hæres Testatoris, mala fide rem possidentis, nunquam præscribere possit. Cæterū, quoad alias præscriptiones, a Jure communi statutas, nihil vere in nostro Regno derogatum expresse invenitur; Imo *Verde l. c. Lemma 4. n. 424. cum Staib. Gallub. Prado, et Amato, contra Ursil. et Rovit.* tenet in regno servar quidem præscriptionem: « Juri enim standum » (ait *Verde*), cuius oppositum non invenitur in Regno sanctum. » Quare concluditur (prout etiam me docuit Doctissimus Episcopus Torni) licet non uti posse in conscientia præscriptionibus juris communis in regno, et in omni loco, ubi oppositum per Municipalem Legem expresse sancitum non habetur.

CAPUT I.

DE FURTO.

DUBIUM I.

Quid sit furtum, et quale peccatum.

318. Quid est furtum? — **319.** An liceat aliquando auferre alienum ob bonum finem? — **320.** An ob necessitatem? Quær. I. An captivi apud Turcas possint alienum surripere ad se liberandum à captivitate? Quær. II. An pauper extreme indigens possit accipere, antequam petat? Quær. III. An possit accipere rem magni valoris? Quær. IV. An fur tenetur restituere, si consumperit rem ablata, in extrema necessitate? Quær. V. An surripiens in extrema necessitate, teneatur ad restitutionem, si fiat dives? Et hic queritur, an dives satisfaciat suæ obligationi, si det mutuo rem pauperi? Quær. VI. An dives, non subveniens, teneatur postea ad restitutionem? — **321.** Quando liceat creditori facere compensationem? — **322.** An famuli possint sibi compensare salarium pro suis operibus? *Sequitur idem 523 et 524.* — **323.** An Christiani possint auferre res Turcarum?

318. — « RESP. Est occulta et injusta rei alienæ ablatio, invito rationabiliter domino. Quòd si res sit sacra, dicitur sacrilegium

de quo supra. Si aperta vi fiat, est rapina, à furto specie distincta. Licet autem furtum, cæteris paribus, quam rapina, levius sit, et ex genere suo minimum inter ea, quæ circa proximum committuntur, est tamen mortale, si quantitas sit notabilis. Ita communiter omnes.

Unde resolves :

519. — « 1. Qui alienum accipit joco, vel ob bonum, aut commodum illius à quo accipit, non furatur : v. g. si uxor auferat à marito pecunias, ne ludis, aut commensationibus eas prodigat; aut vinum, ne inebrietur; aut librum hæreticum, ne eum legit; aut famulus det eleemosynam non nimis magnam valde indigenti, de qua dominus rationabiliter non sit invitus, à quo tamen ob vercundiam, vel aliam causam non audeat petere.

Vide *Less.* l. 2. c. 12.

520. — « 2. Qui pro se, vel alio, in extrema necessitate constituto, alienum accipit, quantum necessarium est, nec furatur, nec tenetur restituere postea sic absumptum, siquidem re et spe indigens fuerit. Idem docet *Lessius*. l. c. d. 4. *Malderus* etc. de necessitate gravi. Verùm id probabilius alii negant, cum *Laym.* l. 3. t. 3. p. 1. c. 1. n. 7. ex *S. Thom.* 2. 2. q. 66. art. 7. *Sylo. Ang.* Vid. *Dian.* t. 1. p. 2. t. misc. R. 20. *C. Lugo* d. 16. s. 7. * (*Adverte hic Prop. 36 damnata ab Innoc. XI.* Permissum est furari, non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi.) *

Certum est, eum, qui est in extrema necessitate constitutus, posse alienum surripere, quantum sufficit ad se à tali necessitate liberandum. Ita communiter *DD.* cum *D. Th.* 2. 2. quæst. 66. a. 7. Ratio *S. Doctoris*, quia in tali casu omnia sunt communia; jus enim Gentium, quo divisio facta fuit bonorum, non potest derogare juri naturali, quod cuique competit, sibi providendi, dum extrema necessitate, laborat. Idem dicitur, quando necessitas est proxima extrema, aut illi æquivalens, in tali enim necessitate, quæ vocatur alias gravissima, seu quasi extrema, potest etiam quis sibi providere mediis ordinariis, non autem exquisitis et extraordinariis. Ita communiter *Lugo de Just.* D. 16. n. 154. *Less.* l. 2. c. 21. n. 71. *Spor.* tr. 5. c. 5. n. 103. *Salm. de Restitut.* c. 5. n. 38. cum *Navarr.* *Sot.* *Cajet.* *Prad.* etc. *Viva in prop. 36. damn. ab Innoc. XI.* n. 14. cum *Sylo. Azor.* *Croix* l. 3. p. 1. n. 947. cum *Card. Haunold.* et *Tamb.* qui vocat sententiam certam. Talis autem gravissima necessitas putatur, quando quis est in probabili periculo incurriendi mortem, ut *Ronc. de Char* c. 2. q. 3. *Holzm.* eodem tit. n. 172. ac *Vasq. Val. Nav. Moya.* *Dic.* etc. apud *Croix* l. 2. n. 195. Aut verò in periculo amittendi membrum aliquod principale, aut aliquem sensum, putà oculum *Pal. Dic.* et *Tamb.* apud *Croix.* ib. Item quando quis est in proximo periculo incidendi in perpetuam captivitatem, sive pœnam triremium, vel gravissimum aut perpetuum morbum, vel infamiam. *Lugo* l. c. *Sporer* tr. 1. n. 85. *Ronc.* l. c. *Elbel de Rest.*

n. 271. Non enim opus est, ut dicunt *Lugo.* et *Elbel ex D. Th.* et alijs, quod hujusmodi mala actu inferantur, sed sufficit quod proxime et moraliter certo imminet: imò ait *Holzm.* l. c. quod de eis adsit periculum certo probabile. Sed dubitatur, an putetur eadem necessitate laborare pater, qui ob inopiam est in periculo prostituendi filiam? Affirmat *Bon.* et consentit *Mazzot.* l. c. cum *Cajet.* *Suar.* etc. Sed probabilitas contradicunt *Salm.* d. n. 39. quia nulla necessitas potest cogere aliquem ad peccandum, cum possit alia via, saltem mendicando, suæ necessitatibus subvenire. Sed quid, si aliquem virum honoratum valde puderet mendicare, vel laborare, an potest ex alienis sibi providere? Negant *Salm.* n. 39. cum *Soto et Prado*, dicentes hanc potius judicari necessitatem gravem, quam extremam, cum bona temporalia tantum ordinentur ad vitam, non ad honorem servandum. Affirmant verò *Viva* l. c. n. 3. *Ronc.* l. c. *Mazzott.* t. 2. p. 375. ac *Less.* *Pal.* et *Dicast.* apud *Croix* l. 3. p. 1. n. 952. item *Bann.* et *Serra* apud *Salm.* Hocque probabilius mihi videtur, si pudor mendicandi esset tantus, ut potius ille mortem subire vellet, quam mendicare.

Sed hic plures quæstiones occurunt. Quær. I. An dicantur esse etiam in tali necessitate gravissima ii, qui sunt captivi apud Turcas, ita ut liceat ipsis alienum surripere ad se redimendum? Quæstio hæc pendet ab alia, an divites teneantur redimere tales captivos? Negant *Hurt.* in 2. 2. D. 259. sect. 3. §. 21. et *Spor.* tr. 3. c. 6. n. 59, quia dicunt hos non esse in extrema necessitate, cum libertas non requiratur ad vitam, et alias requireretur magna summa ad ipsos redimendos, et facile pretium redemptionis augeretur. Exciplunt tantum, nisi quis captivus esset interitus ex tristitia, vel alijs ærumnis. Item addit *Sporer*, quod, si captivus petat eleemosynam, tenetur dives saltem aliquid dare pro ejus redempione. E converso dicunt *Fill.* tr. 28. c. 3. n. 76. et *Az.* t. 2. l. 12. c. 8. q. 5. cum *Caj.* et *Major.* quod divites teneantur ad redimendum vicinum, quem sciunt captivum esse. Cæterum, si absolute aiunt *DD.* ut supra, et ipse *Spor.* fatetur, quod quisque possit alienum surripere ad se liberandum à perpetua captivitate, vel etiam ab ejus periculo, cur non tenebitur dives ad eum liberandum aliquo saltem mediocri subsidio? et cur non poterit ille alienum auferre, si nullam aliunde propabilem spem habeat suæ redemptionis? Sed generaliter loquendo, hic adjicere libet judicium perdocti *P. Concinæ*, qui, disserens de dubio, an divites teneantur hujusmodi captivos redimere, t. 2. D. 6. c. 9. n. 7. sic ait: « (Captivitas ex se grave malum est, ad quod tollendum plus minusve divites adstringuntur pro majori, aut minori divitiarum abundantia. Si captivitati junctum sit aliquod grave periculum amittendæ Fidei aut vitæ, si captivus utilis sit Reip., tum gravior est divitum obligatio, quando haec omnia illis perspecta sunt. Si captivorum redemptio maximam divitiarum summam exigeret, non auderem cuique diviti onus imponere similes captivos in libertatem rediendi. Hoc quippe onere divi-

tibus injecto, possent Infideles extremis malis captivos torquere, Christianorumque opes brevi expilare. Spectandæ ergo sunt circumstantiae omnes, et juxta illarum diversitatem divites plus minusve obligantur.) Attamen in hoc dubio, quod mihi ingenitum confusione ingessit, et in quo DD. tam obscurè loquuntur, ipse nihil decidere audeo. Sufficit utriusque partis momenta proposuisse. Sapientiores decernant.

Quæritur II. An pauper in extrema necessitate possit occulte alienum surripere, antequam petat? *Coninchius D. 27. de Char. dub. 10. n. 158* censet pauperem peccare mortaliter, si surripiat non petendo; quia non dicitur extremè indigere, qui petendo sibi subvenire potest. *Lessius verò l. 1. c. 12. Laym. l. 3. tr. 1. c. 1. num. 7. et P. Concina tom. 2. D. 6. c. 9. n. 11.* dicunt, eum teneri ad petendum, sed non peccare nisi venialiter, si non petat; quia dominus tunc non est invitus quoad substantiam, cùm pauper jus habeat ad illa bona, sed tantum quoad modum, ordinem invertendo, quod non est amplius, quam veniale. Sed melius distinguendum, cum *Lugo D. 16. n. 140*, qui dicit: si res illa peculiaris non est absolute necessaria ad inopiam pauperis sublevandam, pauper peccabit mortaliter clam illam surripiendo; nam alias omnes mendici possent impunè accipere aliena non petita, eò quod perirent, nisi eis ab alio subveniretur, quod falsum est. Si vero pauper peculiari illa re extremè indigeat, ita ut dominus teneatur omnino eam dare, quia, ipso non dante, pauper periret; tunc iste, ut ait *Lugo*, occultè accipiendo non peccat mortaliter, imò nec venialiter dico, cùm ille habeat eo casu absolutum jus ad rem illam accipendam, *juxta S. Th. 2. 2. q. 66. art. 7.*

Quæritur III. An pauper extremè indigens possit accipere rem magni valoris, si illa sit absolute necessaria ad suam vitam servandam? *Prima sententia negat*; hanc tenent *Croix l. 3. p. 1 n. 953. Conc. t. 2. D. 6. c. 9. n. 6.* et probabilem vocat *Spor. de Charit. c. 6. n. 54.* (*Croix* autem citat *Lugo D. 16. a. n. 147.* sed non bene, quia *Lugo* loquitur tantum de obligatione divitis, dicens, ipsum non teneri extraordinariam summam expendere ad pauperem sublevandum; in quo dispar datur ratio, ut infra videbimus.) *Ratio autem* hujus sententiae est, quia caritas, ex qua solum tenetur dives ad elemosynam, ut supra diximus, non obligat cum tanto dispendio. Et quamvis in extrema necessitate pauper habeat jus ad bona aliena, non tamen habet jus ad bona extraordinaria, sed tantum ad ea quæ ordinariè sufficiunt ad vitam sustentandam. *Secunda*, tamen sententia prior affirmat, eamque tenet *Sp. de Char. c. 6. n. 154.* consentitque *Lugo loc. cit. n. 146.* dummodo dives per talen ablationem non constituantur in æquali necessitate, et *Croix l. c.* putat practicè probabilem. *Ratio*, quia revera in extrema necessitate cum omnia fiant communia, pauper jus habet ad accipendum omne id, quod est necessarium ad suam vitam servandam, ita ut (sicut docet *D. Th. 2. 2. q. 66. art. 7. ad 2.*) per talen necessitatem efficiatur suum id quod quis

accipit. Nec distinguit S. Doctor inter rem parvi vel magni momenti. Non autem obstat communis doctrina, quam tradunt *Lugo D. 16. n. 150. Laym. l. 2. t. 3. c. 6. n. 4. Spor. de Charit. c. 6. n. 51. Ronc. eod. c. 2. q. 3. R. 3. Dian. p. 5. tr. 8. R. 6.* cum communi, et consentit *P. Conc. l. c. n. 6.* nempe, quod dives non tenetur per magnam summan erogare ad proximum liberandum à morte, maximè, si ipse deberet è suo statu decidere; eò quod caritas non obliget cum tanto incommodo; unde aiunt *Lugo l. c. et Pal. Con. ac Tamb. ap. Croix l. 2. n. 201.* neminem obligari pro vita alterius expendere ter vel quater mille aureos, etiamsi non excideret è suo statu: nisi (excipiunt *Sporer et Croix cum Tamb. ll. cc.*) pauper esset persona conjunctissima, putà pater, vel filius. Nam respondetur, quod, licet hæc sententia et ratio sit vera respectu divitis, diversa tamen carrit ratio respectu pauperis; recte enim discurret *Lugo n. 143* et dicit, quod, sicut ab initio ante divisionem bonorum, omnia erant communia, unde quisque poterat ex eis accipere, quantum erat ei necessarium; sed nullus quidem tenelbatur ipsi ex justitia bona dare: Sic etiam in casu extremæ necessitatis, cùm omnia tunc fiant communia, potest utique pauper accipere bona divitis, sed non tenetur dives ex justitia dare. Quapropter casu, quo pauper est in extrema necessitate alicuius rei magni valoris, justè potest eam accipere, quia jus habet ad illam arripiendam; non ideo tamen dives tenetur dare, cùm ipse tantum ex caritate obligatur, quia non obstringit cum tanto incommodo. Quod autem dicit *Spor. eod. n. 54.* scilicet, quod eo casu dives etiam impediendo, quominus pauper rem accipiat, non peccaret contra justitiam, mihi non videtur probabile: quia pauper habet jus ad rem accipendam, et consequenter, ne alter ab ea accipienda ipsum impedit.

Quær. IV. An fur, consumens rem ablatam in extrema necessitate, teneatur semper ad restitutionem? *Prima sententia negat*, quam tenet *Pal. t. 1. tr. 7. D. 2. p. 10. n. 3. cum Con. et P. Nao. Diana t. 8. coord. tr. 7. R. 14.* et æquè probabilem vocat *Sporer de 7. Præc. c. 5. n. 102.* satisque probabilem putant *Less. l. 2. c. 15. n. 7. et Tamb. l. 8. tr. 2. c. 6. §. 2. n. 3.* *Ratio*, quia, cùm in extrema necessitate omnia fiant communia, fur, sicut habet jus accipendi bona aliena, sic habet consumendi, non secus ac de novo surriperi. *Secunda* verò sententia, gravissima, et communior affirmat; et hanc tenent *Less. l. c. Sylo. 2. Furtum, q. 5. Armil. eod. o. n. 10. Az. l. 12. c. 7. et P. Conc. tom. 4. de Furto c. 5. q. 4.* *Ratio*, tum, quia obligatio jam contracta ex injusta acceptione non extinguitur ex superveniente necessitate; tum, quia necessitas furis non tribuit ei dominium rei alienæ, sed tantum dat jus ea utendi, et obligationem suspendit restitutionis. His tamen non obstantibus, non puto improbabilem primam sententiam, quia pauper in tali necessitate, ut docet *D. Th. l. supra cit. surripiens alienum, suum efficit. Obligatio autem restitutio-*nis eo casu non solum suspenditur, sed etiam verè extinguitur

consumptione rei, quia dominus teneretur consentire consumptioni, si adhuc res apud ipsum inveniretur. Hoc tamen limitandum dico, 1. Si ille sit pauper, non tantum re, sed etiam spe, ut dicemus in Qu. sequenti. 2. Si pauper absolute indigeat re illa peculiari, nec aliter possit sibi subvenire, ut dixi in Qu. præcedenti.

Quær. V. An surripiens rem alterius in extrema necessitate, hac cessante, teneatur illam restituere? Hæc quæstio ab illa alia pendet, ultrum dives satisfaciat suæ obligationi, si pauperi extreme indigenti rem, qua ille eget, mutuet, aut donet sub pacto restitutionis, si deveniat ad meliorem fortunam? Adest triplex sententia. Prima affirmat, et hanc tenent Tol. l. 5. c. 14. Nas. in Man. c. 17. n. 61. item Less. Vasq. Coo. Adrian. ap. Croix l. 2. n. 207. et probabilem putat Lugo D. 16. n. 167. casu, quo res data sit magni momenti. Ratio, quia caritas, ex qua procedit hoc eleemosynæ præceptum, obligat tantum ad subveniendum proximo indigenti, ergo sufficit, ut aliquo modo ei subveniatur, quo ille à sua necessitate eximatur, quin res absolutè donetur. Secunda sententia negat, eamque tenent Azor. t. 2. l. 12. c. 9. q. 1. Sot. de Just. l. 4. q. 7. ar. 1. ad 4. Sanch. Cons. p. 1. c. 5. dub. 5. n. 56. (cum communii, ut asserit). item Suan. Bonac. Pal. Bann. etc. apud Salm. tr. 21. c. 7. n. 8. Ratio, tum, quia dives ex præcepto naturali tenetur eleemosynam dare extreme indigenti, obligatio autem dandi eleemosynam involvit obligationem donandi; cùm vero datur res ad mutuum, non fit donatio, sed una obligatio mutatur in aliam: tum quia in extrema necessitate omnia sunt communia, unde dives tenetur ex justitia rem tradere pauperi, cùm ille justè possit eam surripere, etiam invito domino, et suam facere, ut docet S. Th. 2. 2. q. 66. art. 7. Tertia sententia longè communior, et verior, quam tenent Pal. tr. 6. D. 2. p. 4. n. 9. P. Holzm. de Caritate c. 3. n. 182. Sporer de 7. Præc. c. 5. n. 99. Croix loc. cit. cum Val. qui vocat certam, et Bann. qui primam sententiam putat falsissimam, ac Salm. cum Reg. Med. Trull. Villal. Dian. et oronibus aliis AA. citatis pro secunda sententia, distinguit et docet, quod, si pauper tempore necessitatis est absolutè pauper, tunc dives tenetur omnino gratis ei succurrere, quia tunc absolutè obligatur ad præstandam eleemosynam. Secus, si alter habeat aliunde bona, aut spem moralem, sive probabilem habendi; tunc enim sufficit rem ipsi mutuare, quia tunc ille non est absolutè pauper, nec posset rem alterius absolutè arripere, et suam facere. Et hanc sententiam expressè tenet D. Th. Quodlib. 5. ar. 17. ubi supponens, quid pauper non sit carens bonis propriis, ut in respons. ad 1. sic inde ad 2. docet: « unusquisque tenetur ad liberandum proximum à morte secundum suam conditionem; et hoc quidem convenienter implevit, qui pecuniam mutuavit; non autem tenetur condonare in casu, quo ille poterat per mutuum liberari. »

Sic igitur pariter dicendum in quæstione primo loco proposita de surripiente bona aliena in extrema necessitate: Nihil tenetur

ipse restituere, si tempore necessitatis erat absolutè pauper, ut dicunt Lugo D. 16. n. 171. et Salm. de Rest. c. 5. n. 35. (contra Laym. l. 3. tr. 3. p. 1. c. 1. n. 7. ac alios ap. Salm. ib.) Ratio, quia, ut docet D. Thom. l. c. qui est absolutè pauper, potest licite ex rebus alienis sibi subvenire, et efficit suum id, quod accipit. Rectè autem excipiunt Salm. l. c. n. 35, si res accepta, cessante necessitate, existat in propria specie; tunc enim dicunt, quod tenetur eam restituere. Ratio, quia, cùm illius rei solus usus erat ei necessarius ad suam necessitatem sublevandam, non poterat illius dominium sibi adjudicare. Pauper autem, qui aliunde bona habuit, vel spem habendi, ut supra diximus, bene tenetur restituere rem acceptam, et consumptam in necessitate, quia, quando rem accepit, non fuit absolutè pauper.

Quær. VI. An dives, non subveniens pauperi tempore, quo ille erat in extrema necessitate, teneatur postea ad restitutionem? Prima sententia affirmat, et hanc tenent Carden. in 1. Crisi D. 26. n. 76. cum Hurt. Laym. l. 3. tr. 3. p. 1. c. 1. n. 7. item Prado et Arag. ap. Salm. de Rest. n. 33. eamque putat probabilem P. Concina tom. 2. de Eleem. c. 9. quest. 10. Ratio, quia pauper in extrema necessitate habet verum jus ad bona divitis, et ideo, si dives illa non tradat, peccat contra justitiam, et tenetur restituere. Alias, si non peccaret contra justitiam, sed tantum contra caritatem, posset ipse sine injustitia etiam impeditre pauperem, quomodo in tali necessitate suum arriperet: nec teneretur ad restitutionem damnorum obvenientium filiis pauperis, qui ex illa impeditione mortem subiret; quod nemo dicit. Hinc inferunt, quod, si dives sive impedit, sive negligit dare eleemosynam in eo casu, tenetur, adhuc sublata necessitate, resarcire omnia damna pauperi illata. Secunda vero sententia probabilior, quam tenent Less. l. 2. c. 12. n. 25. Lug. D. 16. ex n. 143. Holzmann. de Carit. c. 3. n. 182. cum communii, ut asserit, et Salm. l. c. n. 34. cum Suan. Con. Ban. Sanch. Vasq. negat teneri divitem ad restitutionem damnorum, si negligit dare eleemosynam. Ratio, quia talis obligatio est ex præcepto caritatis, quæ ad restitutionem non obligat. Et quanvis pauper in extrema necessitate habeat jus ad bona divitis apprehendenda, cùm illa eo casu fiant communia, non acquirit tamen eorum dominium; tunc enim, non quoad dominium, sed tantum quoad usum bona aliena communia evadunt. Sed dices: Si dives non obligatur ad subveniendum pauperi ex justitia, quomodo poterit pauper justè rem ejus surripere, ipso invito, vel nesciente? Respondeo cum Lug. eodem modo, ut diximus in Qu. III. ante divisionem bonorum omnia erant communia et quisque poterat ex eis accipere sibi necessarium, sed nullus tenebatur ipsi ex justitia dare. Idem dicendum in casu extremae necessitatis, cùm omnia tunc fiant communia, potest pauper accipere bona divitis, sed dives non tenetur ea dare ex justitia. Cùm autem pauper habeat jus ad accipendum, peccat procul dubio dives contra justitiam, si illum impedit ab accipiendo, et tenetur ad omnia

damma, filiis aliquis hæredibus necessariis ex tali impeditione obvenientia. Si vero non impedit, sed tantum neglit dare, ad nihil postea tenetur. Unde concluditur, quod pauper possit juste bona divitis accipere, sed dives non teneatur ea ex justitia dare.

Ultimò h̄c notandum, quod in sola gravi necessitate prohibetur surripere rem alienam ex propos. *damn.* 36. mox supra relata. Excipit *Vita in dict. prop.* 36. n. 10. quando pauper ad levandam suam non levem misericordiam, quamvis non extreamam, aliquid leve surriperet, probabiliter judicando, dominum opulentum ex pietate non esse invitum, saltem quoad substantiam. Recte tamen advertit, hujus Episkepsis usum non debere esse facilem, nec in materia gravi, quia divites in hoc etiam, quoad substantiam, sunt rationabiliter inviti.

321. — « 3. Nec item furatur, qui accipit in compensatione non justam, si alter sibi debitum accipere nequeat, v. gr. si famulus non justum stipendum non possit alter obtinere, vel inique inducatus sit ad serviendum iniquo pretio. Vide *Laym.* l. c. et *Tol.* l. 5. c. 15. »

Nota quoad *compensationem*, I. Quod compensatio potest fieri etiam in alia specie, si non possit fieri in eadem. *Croix lib.* 3. p. 1. n. 967.

Nota II. Quod compensatio regulariter peti debeat per iudicium; sed hoc omittere est tantum veniale peccatum, *ex Salm. de Rest. c. 1. n. 313. in fin. cum Lig. etc. Vita in Prop.* 37. *Innoc. XI. n. 1. ac Croix n. 965. Tamb. et aliis,* imò nullum, si alias timeantur inimicitiae, amissio expensarum, et similia, ut recte docet *Laym.*

Nota III. Quod, licet ad compensationem requiratur certitudo crediti, ex communissima apud *Croix n. 962.* quamplures tamen et graves Auctores *ap. Salm. de Rest. c. 1. n. 320.* admittunt, posse fieri compensationem cum credito tantum probabili, in tribus casibus, scilicet, quando compensatur fama cum pecunia; infamia cum infamia data; et legatum relictum in testamento non solemnii. Sed vide quae de his diximus de *conscientia* l. 1. num. 35.

322. — Nota h̄c Propos. 37. *Innoc. XI.* quae dicebat: « Famuli ac famulæ domestice possunt occulti heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt. » *Salm. de IV. Præc.* n. 130. *cum aliis loquentes de hac prop. damn.* dicunt I. quod, si famulus sine necessitate libere conveniat cum domino de stipendio inferiori, postea nihil poterit sibi compensare; secus, si ex necessitate, ad levandam nimurum suam misericordiam, conveniat de salario notabiliter minori justo. Ratio, quia Decreta Pontificia non intelligunt obligare famulum contra justitiam. Ita *Salm. de Rest. c. 1. n. 317. et Vita in dict. Prop.* 37. n. 12. *cum Less. Suar. Mol. etc.* contra *Croix lib.* 3. p. 2. n. 975, qui ait, nihil penitus posse famulum surripere post pactum, quia jam cessit juri suo; sed respondet, quod famulus, cum cogitur ad sic convenientium

sua paupertate, tunc non cedit juri suo sponte, sed coacte; et ideo ipsius paupertas nequit excusare herum, ut non solvat ei saltem infimum stipendum. Quando autem famulus, coactus necessitate, convenit pro parvo pretio, poterit sibi compensare usque ad pretium infimum, ut ait *Vita dict. n. 12. cum Less. Suar. Mol. et Dic.* et aliis (ut ait) communissime. Hoc tamen currit, nisi dominus alios famulos pro eodem parvo pretio jans justè invenisset; vel, nisi ipse famulus de se oblatus fuisset, et dominus ex pietate sive indigentia ipso uteretur. *Vita dict. n. 12. in fin. et Salm. IV. Præc.* n. 136. *cum Mol. Sot. Nao. Vill. 523.* — Dicunt II. *Salmantenses*, quod, si famulus ex electione propria augeat operas debitas, nihil potest surripere, quia tunc censemur operam suam condonare ad conciliandam sibi domini gratiam; secus autem, si ex voluntate domini expressa, vel tacita, quia tunc servanda est regula illa, nempe, quod quisvis operarius dignus est mercede sua. Ita *Salm. de IV. Præc. cap. 4. n. 136. et de Rest. cap. 1. n. 138. cum Mol. Sot. Vill. Nao. Dian. Fagund. Bass.* et ita etiam *Corella cum Filguera, Toresil. Lastrara, et Hozes super dict. prop.* 37. Consentitque huic *Croix lib.* 3. p. 2. n. 976.

324. — An autem famulus, si evidenter sibi constet de justitia sui stipendiū, possit tunc ex proprio iudicio facere sibi hujusmodi compensationem? Negant *Croix lib.* 3. p. 2. n. 976. *Carden. sup. Prop. Innoc. XI. Diss.* 23. c. 2. art. 3. n. 62 et 63. et *Vita in dict. prop.* 37. n. 1. Et dicunt, quod famulus, sive quicumque alius mercenarius, non debet sibi compensare, nisi ex iudicio communissimo peritorum, aut viri valde docti, et in re morali versati: ideoque inquietunt, ad hoc non sufficere iudicium Confessarii mediocriter docti. Attamen *Salm. de IV. Præc.* n. 137. dicunt, famulum posse etiam ex proprio iudicio sibi compensare suam operam, si ipse certe judicet, se maius stipendum mereri. Quod sane videtur satis probabile mihi et aliis doctis recentioribus, si hic famulus, vel quicumque alius mercenarius sit vir prudens, timoratus, et vere aptus ad recte iudicandum, ac certus sit de justitia compensationis, remoto omni hallucinationis periculo. Sed haec rarissime evenient. Nec obstat supradicta *prop.* 37. *damnata, quae merito proscripta fuit, quia nimis generaliter loquebatur.*

325. — Quæritur h̄c obiter, utrum Christiani possint licet surripere res Turcarum? Resp. si Christiani sint in locis Turcarum captivi, certum est, posse eos surripere à dominis quantum sufficit, ut redimantur, et ad patriam redeant, in compensationem injuste servitutis, et dannorum, quæ ratione servitus patiuntur. Ita habetur ex *Decreto Congr. SS. Off.* die 23. Aug. 1630. *ap. Peyrin. de Prio. Minim.* t. 3. c. 4. n. 29. ubi sic fuit declaratum: « Qui captivi injuste detinentur ab Infidelibus, possunt à dominis particularibus accipere sine injustitia, quantum sufficit ad congruam compensationem, etiam pro sufficientia redemptionis, ab illis, vel ab aliis, qui sunt partes Rep.

» sive Judææ, sive Turcæ. » Dubium fit, an quilibet Christianus possit surripere bona Turcarum? Negant Azor. t. 1. l. 8. c. 24. q. 12. et Fill. tr. 22. c. 5. n. 123. Sed affirmant probabiliter Mol. tom. 1. tr. 2. D. 37. lit. D. cum Caj. 2. 2. q. 66. art. 8. item Victorel. Naldus, Duval. Rebell. Velasq. Covarr. et alii apud Dian. p. 5. tr. 13. R. 98. qui probabile putat. Ratio, quia sic recte præsumi potest ei concedi à Principibus Christianis, qui jus habent spoliandi Turcas omnibus bonis, ac locis ab ipsis usurpati. Consentit etiam Felix Pot. de 7. Præc. n. 2953. modo (recte limitat) non adasset inter Turcas tempus treguæ, vel salvicunductus; vel nisi aliquis Turca degat in locis Christianorum, sive liber, sive servus, maxime si adsit ut publicus negotiator sub fide regia.

DUBIUM II.

Quæ sit quantitas notabilis ad mortale peccatum.

526. Quæ sit quantitas gravis respectu ad diversa genera personarum, vel ad diversas circumstantias? — 527. Id clarius elucidatur. — 528. Conclusio et probabilius sententia. — 529. Quid de furto rerum expositarum, nempe fructuum, et lignorum? — 530. Quæ quantitas sit gravis in furtis minutis? — 531. Quid, si sit animus restituendi brevi tempore, vel partem complementem materialm gravem? — 532. An sit mortale furari parvum Reliquiae sacrae?

526. — « VARIE ea de re sunt sententiæ. Nao. nimis scrupulose statuit medium Regalem; alii nimis laxè 10 aureos: moderatius Tol. Med. Less. etc. duos Regales, etsi minus sufficiat, et notabiliter noceat.

» Resp. Ea non mathematicè, sed moraliter metienda est, non tantum ex valore rei ablatae, sed etiam ex circumstantiis personæ, cui auferitur: si nimis ei grave damnum inferatur, aut saltem caritas Christiana graviter lædatur, quomodo respectu valde divitis, imo etiam regis, unus, vel alter aureus notabili quid videtur: respectu vero mediocriter divitum, quatuor circiter Regales, sive medius imperialis: respectu mechanicorum duo; respectu pauperis unus. Ita nunc plerique cum Bon.

Unde resolvetur:

« 1. Grave peccatum est auferre rem parvam domino valde proficuum, v. gr. sartori acum, quam unicam habet, nec habere aliam potest, qua se alat. Less. l. 2. c. 12. d. 8.

« 2. Grave item est (etsi non in specie furti) si fur sciatis ex jactura rei parvae domino secuturam valde magnam molestiam, v. gr. quia valde ad eam afficiebatur, nec similis recuperari potest; nisi tamen res sit nullius prorsus momenti. V. Bon. d. 2. q. 8. p. 1. »

527. — Quod hoc punctum, tam ad proxim scitu necessaria-

rium, nempe, quænam sit materia gravis in furto, operæ premium est plura hic elucidare. Quidquid aliqui dicant, communis est apud DD. et non videtur posse negari, quod, ad determinandam hujus materiæ gravitatem, non possit absolutè pro omnibus eadem quantitas assignari, sed ipsa dimetienda sit respective ad circumstantias personæ, rei, loci, et temporis, cum enim furti gravitas consistat in quantitate damni, quod proximo infertur, facile nocumentum, quod respectu unius leve erit, respectu alterius erit grave. Ideo enim S. Th. Opus. c. de Erud. Prince. lib. 7. cap. 8. dixit: « In ammissione unius gallinae plus pauper gravatur, quam unus multum dives gravaretur in mille marcos. » Ideo etiam ait Laym. lib. 3. tr. 3. p. 1. c. 1. cum Nav. Bus. et communi, quod auferre acum sartori poterit aliquando esse grave furtum, si ille, ea carens, nequiret sibi de victu providere. Cæterum ad justam dimensionem faciendam hujus gravitatis, recte dicunt Salm. de Rest. c. 5. n. 12, magnopere conferre judicia sapientum, quorum major auctoritas, in hoc punto, mihi videatur maiorem constituere probabilitatem. Quapropter diversas Doctrorum sententias sedulo hic congerere curavi; et ne pluries citationes eorum repetam, omnes AA. quos observavi, hic simul refero. Hic sunt videlicet Less. de Just. lib. 2. cap. 12. ex n. 31. Lugo. eod. tit. D. 16. n. 27 et 28. Laym. lib. 3. tract. 3. p. 1. cap. 1. n. 3. Bon. de Rest. D. 2. qu. 8. p. 1. n. 7. Fill. tract. 31. cap. 10. n. 239. Salm. de Rest. cap. 5. ex. n. 15. Habert tom. 4. p. 2. cap. 8. §. 5. P. Concinna t. 4. cap. 3. Sporer de 7. Præc. cap. 5. ex n. 31. Holzm. eod. tit. c. 1. n. 732. Ronc. eod. tit. c. un. qu. 4. Anacl. tr. 9. D. 5. qu. 1. n. 8. Elbel. Conf. 10. n. 288. Wigandt. tract. 9. Ex. 3. qu. 2. Croix lib. 3. p. 1. n. 987. Mazzot. t. 2. pag. 397. Tamb. Dec. lib. 8. tr. 2. cap. 2. n. 2. Viva. de Rest. q. 7. art. 5. Tol. l. 5. c. 16. n. 3. Fel. Potesta de 7. Præc. c. 3. n. 2618. Et quoniam Auctores isti, in assignanda materia gravi, diversis pecuniæ nominibus utuntur; ideo huc opus est referre plures pecuniæ species, quas ipsi nominant, et earum aestimationem, ut eam idem DD. explicant. Paxius sive Paceus juxta Laym. valet quatuor vel quinque asses, sive grana nostratia. Regalis juxta Tambur. valet tarenum unum, ac quinque grana monetæ siculae; et ad eundem valorem vel circiter reducitur Julius, Argenteus, sive Carolenus noster. Florensis, juxta Lessum, et Anacl. valet quatuor Regales, juxta Lugonem valet quinque; juxta verò Fill. sex Regales. Imperialis juxta Bus. valet octo Regales. Aureus juxta Tamb. Fel. et Potesta valet 12 vel 13 julios, et ad idem reducitur, vel circiter Scutus sive Ducatus noster.

Communiter DD. dicunt, in furto illam esse gravem materiam, quæ alicui juxta suam conditionem in die sufficeret pro sui suæque familiæ sustentatione; in qua, ut bene advertit Croix n. 985. cum Spor. Gom. et aliis, non solum computatur victus, sed etiam vestitus, et habitatio. Sed regula hæc, cum sit valde obscura et confusa, nec universæ possit pro omnibus valere, idcirco affere-

nius DD. qui pro diversis personarum generibus gravem materiam assignant. Et I Respectu pauperum mendicantium assignunt pro gravi materia paucos nummos *Habert*, *Elbel*, *Spor.* et *Holzm.* Alii vero communius assignant unum Regalem, et aliquando etiam dimidium (sed in casu raro ut dicunt *Salm.*) Ita *Bus.* *Less.* *Bon.* *Viva.* *Anacl.* *Escob.* *Renzi.* *Mazzot.* *Wigandt* cum *Bann.* et *Serra*; item *Nav.* *Reg.* ac *Diana* apud *Lugo*. II. Respectu pauperum laborantium, generaliter loquendo, dicunt *Laym.* et *Lugo*, eam esse gravem materiam, quæ pertingit ad valorem vicius diurni, sive ad mercedem mediocrem, quæ datur Fossoři pro uno die. Alii tamen distinctius loquuntur; *Ronc.* et *Habert* assignant pro materia gravi unum *Julium*. Alii vero communius dicunt, esse duos Regales, tam pro Fossořibus, quam pro Artificibus, sive Mechanicis; ita *Laym.* *Less.* cum *Medin.* *Bonac.* *Viva.* *Wigandt.* *Conc.* *Renzi.* *Escob.* *Mazzot.* *Tamb.* *Bus.* *Holzm.* *Serra* apud *Salm.* et *Nav.* *Reg.* ac *Diana* apud *Lug.* Verum tamen pro Artificibus *Sotus*, et *P. Nav.* ap. *Less.* requirunt pro materia gravi plus quam duos Regales, et idem dicunt *Elbel*, et *Potesta*, *Filiuccius* requirit tres *julios*, *Lugo* autem quatuor *Argenteos*. Hinc probabiliter dico, pro Fossořibus sufficere duos Regales, pro Artificibus autem requiri ad materiam gravem saltem duos Regales cum dimidio, si similem aut majorem mercudem ipsi quotidie lucrentur. Recte tamen advertit *Habert*, quod, si quis operarius vix sustentaret lucrando septem vel octo Asses singulis diebus, pro hoc talis summa esset gravis. III. Respectu communiter sive mediocriter dicitum, qui vivunt propriis redditibus, *Conc.* et *Ronc.* assignant pro materia gravi tres *Julios*, *Laym.* 12. vel 14. *Pazios*, id est sex Regales vel circiter; Communius vero *Bus.* *Less.* *Bonac.* *Gordon.* *Habert*, *Viva.* *Anacl.* cum *P. Navarr.* *Elbel*, *Tamb.* *Holz.* *Potest.* *Wigandt*, cum *Bann.* item *Serra*, *Reg.* *Dian.* cum *Salm.* dicunt, pro his materiam gravem esse quatuor Regales, sive *Julios*. Imo *Escob.* *Mazzot.* *Renzi.* et *Tamb.* extendunt usque ad quinque Regales. Hoc tamen recte advertit *Viva*, non intelligendum de illis, qui, licet vivant propriis redditibus, tamen stricte vivunt; pro his enim certe puto tres Regales gravem materiam, imo etiam minus pro eis, qui nimis miserè se et familiam sustentant. E converso pro persona absolutè opulenta *Sporer* requirit unum *Florenum*; *Lugo* vero 6 vel 7 *Argenteos*. Quoad Mercatores autem tenuis fortunæ puto esse materiam gravem duos Regales cum dimidio. Pro aliis autem mediocris fortunæ, puto cum *Elb.* *Viva.* *Anacl.* et *Croix*, esse quatuor Regales. Pro Mercatore vero valde dñe *Croix*, n. 987. requirit unum *Imperiale*, sive octo Regales, *Tamb.* *Renzi.* et *Potesta* requirunt unum *Aureum*; *Laym.* autem, *Elb.* *Holz* et *Ang.* *Sylvest.* *Rod.* *Arag.* *Cordub.* ap. *Salm.* requirunt tres *Florenos*. IV. Respectu *Magnatum* ditissimorum, *Sylvest.* *Ang.* *Arag.* *Cordub.* *Rodr.* ap. *Salm.* requirunt pro materia gravi plus quam duos *Aureos*; *Viva* autem, *Elbel* cum *Sporer*, et *Croix* requirunt saltem duos *Aureos*. Communius vero suffi-

cere ad materiam gravem unum *Aureum* dicunt *Bon.* *Gordon.* *Mazzot.* *Fill.* *Anacl.* *Tamb.* *Lugo* cum *Navar.* *Reg.* et *Diana*, *Less.* cum *Sot.* et *P. Nav.* *Ronc.* *Holz.* Et hoc procedere, etiam respectu *Regum*, dicunt *Filliuc.* *Ronc.* *Holz.* et *Lugo*; quia, licet respectu ipsorum unus *Aureus* videatur levis materia, revera tamen (ut aiunt) gravis est, spectatis *Regum* oneribus et munieribus. *Salm.* dicunt, saltem sufficere pro Regibus unum *Aureum* cum dimidio. Alii vero probabiliter dicunt, requiri saltem duos aureos, ut *Croix*, *Bonac.* *Busemb.* *Sporer.* *Mazzot.* *Elbel*, *Tamb.* *Viva.* et *Serra* ap. *Salm.* Imo *Potest* pro Regibus requirit plus, quam duos *Aureos*, et plurimi alii extendunt usque ad tres *Aureos*, ut *Wigandt* cum *Bann.* et *Serra*, ac *Layman.* cum *P. Nav.* *Ang.* *Sylvest.* *Sot.* *Arag.* *Rodr.* *Corduba*, et communius asserit *Laym.* V. Respectu tandem alicuius Communitatis, censem *Sanch.* et *Cardenas* ap. *Croix* l. 3. p. 1. n. 1012. unum *Aureum* semper esse materiam gravem. Sed *Croix* probabiliter dicit, quod, si Communitas esset valde opulenta, posset materia gravis ulterius extendi, modo duos *Ducatos* non excedat.

528. — Ex his omnibus concludo, quid probabilius mihi videatur. Et quidem 1. Respectu *Mendicantium* puto, esse materiam gravem unum *Julium*, seu *Carolenum*, et minus, si aliquis pauper minus quotidie eleemosynis lucretur. 2. Respectu *Fossořorum*, et similium operantium, communiter loquendo, duos *Julios*; pro *Artificibus* vero duos *Julios* cum dimidio. 3. Respectu *communiter*, sive *mediocriter* *Dicitum* quatuor *Julios*, et minus pro iis, qui ex propriis misere vivunt, verum pro *absolute* *Dicitibus* quinque, vel sex *Julios*: et idem censeo pro *Mercatoribus* valde opulentis. 4. Respectu *Magnatum* ditissimorum, unum *Aureum*. Et idem puto pro Communitate valde opulenta; saltem pro hac dico sufficere ad gravem materiam *Aureum* cum dimidio. Respectu autem *Regum* duos *Aureos*.

“ 3. Plus requiritur ad notabilem quantitatem in rebus, quæ ultro proveniunt, et sunt valde expositæ, v. gr. fructus ad viam publicam. Vide *Less.* loc. cit. » (V. Not. XXVI, pag. 417.)

529. — Quer. I. An cædentes ligna in sylva veltia peccant, et teneantur ad restitucionem? Certum est, licitum esse cuilibet Communitati prohibere sub aliqua pena etiam incolis suis, ob bonum publicum, ne illa dissipentur, ut communiter docent *Molna* l. 1. tr. 2. D. 58. *Soto* l. 4. de *Just.* q. 6. art. 4. *Lug.* de *Just.* D. 6. n. 85. et *Sanch.* Cons. l. 1. c. 5. dub. 1. n. 4. cum aliis. Hoc tamen intelligendum dicunt, modo aliunde possint oppidani commode ligna asportare, ut *Mol.* ibid. et *Sanch.* n. 5. ex *Soto*, et *Led.* Item communiter DD. docent, quod, si nemus est totius Communitatis, incolæ illius, qui contra prohibitionem ligna cædunt, non peccant saltem graviter (imo nec venialiter, juxta *Sanch.* n. 22. cum *Soto*, *Salon.* *Angles.* *Corduba.* etc.), et nihil tenentur restituere, nisi magnam faciant stragem, sed tantum tenentur ad penam post sententiam; talis enim prohibitio

276 LIB. III. TRACT. V. DE SEPTIMO PRÆC. DECAL. CAP. I.
censetur purè poenalis juxta dicta lib. 1. n. 145. Ita Molina l. c.
Soto v. Dubium autem, Lug. n. 85. Laym. de Just. cap. 5. n. 18.
Bus. infra n. 614. v. 2. Qui in loco, et Sanch. n. 19. cum Arag.
Bann. Mann. Galac. et aliis pluribus. Ad hoc autem, ut strages
dicatur magna, dicunt Soto l. c. et Sanch. n. 25. cum Salon. Lop.
et Mann. quod non sit attendenda gravitas materiae in se, sed respectu
ad damnum, quod Communitatē infertur: unde dicit
Sanch. cum Henrig. non peccare scidentem unicam sarcinam
singulis diebus pro usu proprio, nec duas singulis hebdomadiis
ad vendendum; quod enim dives (ait Sanch. n. 23. cum Salon. et
Mercado, et approbat Lugo n. 89.) accipit ad usum proprium,
pauper accipit ad vendendum, ut inde vivat. Idem dicendum aiunt
Sot. l. c. Mol. Concl. 4. et Sanch. n. 20. cum Led. Salon. Lop.
et aliis, si adsint duo oppida propinquā, et oppidani soleant ligna
cædere ex Sylvā alterius. Quod etiam expressè approbat Bon. de
Rest. D. 1. q. 3. p. 7. n. 26. cum Valent. Rebell. Sayr. Fill. Tur-
rian. et Arag. (contra La Croix n. 254. qui perperam citat pro
se Bonac.) Adduntque Lugo num. 91. et Dicast. Burg. et Illsung.
ap. Croix l. c. nec teneri ad restitutionem, nec peccare graviter,
sed tantum teneri ad poenam qui scindit ligna ē nemore propinquā
Communitatis, etiamsi nulla sit inter illa oppida communicatio,
quia tales Communitates videntur esse contentae poenis, quas a
cædientibus exigunt: quod sic præsumendum ait Bonac. n. 27.
cum Vasq. Molin. Vill. Reg. Turrian. et aliis, si Communitas
læsa taceat, nec curet restitutionem. Quid vero, si nemus sit
alicuius privati, vel alterius Communitatis non propinquæ?
Sentit Sanch. n. 36. cum Navarr. Salon. Bann. Henrig. et aliis,
satis esse probabile, quod cædentes non teneantur nisi ad
poenam. Quia (ut ait) Res publica transferens sylvam in Com-
munitatem, aut personam, non majus dedit jus, quam ipsa Res-
publica habebat; at, quando sylva erat Reipub. cædentes tan-
tum tenebantur ad poenam; ergo sic etiam, si sylva translata
est. Sed huic rectius contradicunt Mol. dicta Disp. 58. Soto
art. 4. v. Dubium, Bonac, cum AA. citatis dicto n. 27. et alii
plures apud Sanch. ibidem. Ratio, quia Dominus habet jus stric-
tum ad sylvam illam, ita ut possit liberè eam vendere, aut locare
arborum scissionem. Hinc bene dicunt Croix n. 253. cum Ills. et
Lugo n. 88. cum aliis, quod si Communitas sylvam vendat, aut
locet alicui privato, scidentes tenentur ad restitutionem cuius-
cumque damni, etiamsi sint illius Communitatis partes; quia
tunc Communitas, ac proinde singuli cives illius, ex quorum
mandato sive consensu Administratores vendunt, aut locant,
totum jus suum in illum transferunt. Quod autem dictum est de
sylvis quoad scissionem arborum, dicitur etiam de agris quoad
pascenda animalia, ut dicit Lugo n. 93. et Sanch. n. 5. cum aliis.
Quær. II. An liceat in vinea aliena comedere uvas? Affirmat
Covarr. Valer. Ripa, etc. apud Lugo D. 16. n. 33. modò quis
uvas foras non asportet, adducuntque illud Deuter. 23. v. 24 et
25. ubi dicitur: « Ingressus vineam proximi tui, comedere uvas,

DE FURTO. DUBIUM II. 277

» quantum tibi placuerit: foras autem ne efferas tecum. Si in-
» traveris in segetem Amici tui, franges spicas, et manu con-
» teres: falso autem non metes. » Et idem, quod dicitur de uvis et
spicis, ait Abulensis apud Cornel. à Lap. intellige de pomis, ac
aliis fructibus. Idque Josephus Hebreus, et plerique alii apud
Calmet in loco cit. dicunt intelligi non solum de incolis, sed etiam
de omnibus viatoribus, quibus hoc permitti aiunt ad refocillan-
das vires. Sed P. Holzm. de 7. Præc. n. 758. (cui adhaeret Lugo
loco cit.) sentit ex Lirano in dict. loc. Deut. illud concessum
fuisse tantum Hebreis ex speciali Dei permissione vel solis vini-
toribus, qui in vinea laborant. Et huic ultimæ interpretationi
fauent versio Chaldæa et Arabica apud Calmet, ac etiam He-
breæ, quæ verba illa, foras tamen ne efferas tecum, sic legit: et
non ponas in vas tuum, id est in calathum tuum, ut Calmet expli-
cat. Cæterum probabiliter ait Lugo, de jure naturæ licere comedere
unum vel alterum uvarum racemum (id est unam, vel
alteram uvam); parique modo concedit, ut comedatur ex poma-
rio alieno unum vel alterum pomum: id enim prohibere, vide-
tur durissimum et contra humanitatem. Et huic secundæ sen-
tentiae videtur accedere Lugo Cardinalis, qui præfatum textum
sic explicat: « Hoc non servatur hodie ad litteram, sed in contra-
rium dispensatum est propter malitiam hominum. » His tamen
non obstantibus satis probabilis videtur prima sententia: nam,
quod permissio illa fuerit pro solis Hebreis, nullo valido videtur
niti fundamento. Quod autem fuerit pro solis vini toribus, huic
obstat 1. Auctoritas aliorum, ut supra, et maximè Josephi He-
brei, quæ in hac materia multum valet, cum ipse præ aliis melius
noscat Hebreorum mores. Obstat 2. verba textus, ingressus
vineam proximi tui, quæ magis propriæ intelligentur de viato-
ribus, quam de in vinea laborantibus. Obstat 3. factum Aposto-
lorum Lucæ. 6. v. 1. qui juxta hanc legem, « cum transirent per
sata, vellebant... spicas, et manducabant confricantes manibus: »
Ipsi autem objurgati fuerunt à Pharisæis, non, quia hoc illicite
facerent, sed quia facerent die Sabbati; At Christus Dominus
eos omnino excusavit.

350. — 4. Plus item, si quis à diversis, vel ab uno, interpola-
tim parva, et plura furetur. Vide Less. loc. cit. n. 46.

Docent Less. Trull. Vill. apud Salm. dict. c. 5. n. 19. in furtis
minutis requiri ad materiam gravem duplo majus; nempe, si ma-
teria gravis sit per se v. gr. quatuor Julii, per furtū minuta ad
materiam gravem requiruntur octo Julii. Eamdem quantitatem
requirit P. Holzm. de 7. Præc. c. 745. si hæc furtula fiant di-
versis: atque si fiant per notabilia intervalla, requirit triplum.
Mihi tamen æquius videtur, ut dicunt alii ap. Elbel. de 7. Præc.
Conf. 11. n. 325. quod, si furtula fiant eidem per intervalla, aut
diversis eodem tempore, requiritur, et sufficit ad materiam gra-
vem simpulum cum dimidio, v. g. sex Julii. Si vero utrumque
concurrat, nempe si fiant à diversis, et discontinuatim, censeo
requiri duplo majus, scil. octo. Hoc tamen intelligitur cum Less.